

Nationalisering og internationalisering – to sider af samme sag

Af Erik Torm, skolekonsulent

Det er klogt at træde varsomt, når kulturelle grænser overskrides. Selvom Grønland har et langt historisk fællesskab med Danmark og er stærkt påvirket af dansk kultur gennem århundreder, så er der grundlæggende kulturelle forskelle, som man ikke bare kan se bort fra, og som fundamentalt præger vores forskellige måder at tænke og leve på. Den grønlandske folkeskole har som udgangspunkt i mangt og meget været en kopi af den danske, og det har til trods for mange både grønlandske og danske læreres ihærdige og ofte uselviske indsats betydet, at de grønlandske børn ofte fik et for ringe udbytte af undervisningen. Først med reformen i 2002 (Landstingsforordning nr. 8 af 21. maj 2002) fik Grønland en folkeskolelov, som forsøgte at tage udgangspunkt i de Grønlandske realiteter og samtidig med at den var udtryk for en vision om en skole på et højt fagligt niveau, der skulle leve op til kravene i en stadig mere og mere globaliseret verden.

Folkeskoleloven havde til intention, at udvikle en skole med rødder i de grønlandske forudsætninger, men den blev, da det kom til stykket, mere tro mod de danske rødder end godt var. Læreplanernes nye faglighed blev videnskabssteoretisk funderet og meget »rationalistisk« i sin udformning. Åndelighed og videnskabelighed blev adskilt på europæisk maner. Og skolens hverdagsliv blev ikke organiseret i samspil med den kultur og natur, det skulle udfoldes i. I stedet for, som intentionen var, at få en kulturbærende fleksibel skole, forblev skolen stadig »flugten fra virkeligheden« – et fremmedlegeme med en skoledag opsplittet i årgangsklasser, timer, fag og enlærere og med en undervisningspraksis, der var en efterligning af dansk skole mere end en lokalt forankret skole.

I hovedsagen trives børn i Grønland godt. Seniorforsker i SFI Else Christensens undersøgelser (2008) viser, at 85 % af pigerne og 75 % af drengene trives godt og at 88 % af de grønlandske familier har middel eller stærke ressourcer. I medierne og den offentlige debat ikke mindst i Danmark har der været en tendens til at excellere i de negative historier. Det er selvfølgelig heller ikke tilfredsstillende, at der er 15-25 %, som ikke trives godt og 12 % familier med svage ressourcer. Desuden viser undersøgelsen, at 30 % af børnene har

viklingszone dvs. tage udgangspunkt i det barnet i forvejen kan eller næsten kan og den erfaringsverden, som er barnets.

Skolens vigtigste resurse i den kontekst er lærerne. Det er lærerne, der skal give alle eleverne de udfordringer, som gør dem vidende og selvhjulpne, og som giver dem selvværd og tro på egne evner.

Derfor skal der sættes på lærernes løbende og livslange uddannelse. Den kendsgerning at 25 % af lærerne er uuddannede (timelærere) kan virke skræmmende, men det er også en kendsgerning, at det ikke i en lang årrække fremover vil være muligt at ændre på dette forhold. Og løsningen er ikke, at undervisningen igen skal domineres af tilkaldte danske eller andre udenlandske lærere. I mindre målestok er udefrakommende arbejdskraft i uddannelserne selvfølgelig en god inspirationskilde, men det må aldrig blive en sovepude eller en styrende faktor i lærerkollegiet. Udgangspunktet er således, at skolen skal udvikles ved hjælp af en stor procentdel af uuddannede aktører på banen. Mange af disse timelærere mangler ikke at have hjertet med i deres arbejde med børnene. Hvad de mangler er pædagogisk og didaktisk viden og erfaring. Erfaringen er, at det kan der sagtens gøres noget ved, hvis det sker på stedet og i et tæt planlægningsmæssigt samspil med lærerne og timelærerne og med empati og indlevelse i de lokale forhold fra vejledernes/instruktørernes side. Det handler om at være fysisk tilstede i lokalmiljøet og på skolen i perioder af mindst en uges varighed og gerne mere.

Der er naturligvis forskel på, om vi snakker om bygger eller byer. I de store byskoler er lærergruppen fagligt set bredere sammensat og fundamentet for en faglig sparring og udvikling sammen med kolleger tilstede. Det skal man bare lære at benytte sig af, hvis man da ikke allerede gør det, som det er tilfældet adskillige steder. For bygdeskolerne med få lærere hvoraf en del er uuddannede er situationen en helt anden. Her mangler ofte nødvendige faglige kompetencer, fordi 2-6 lærere sjældent er i stand til at dække alle læreplanernes faglige krav. Der er behov for at udvikle andre undervisningsmetoder fx ved brug af lærerudveksling og gæstelærere i nogle perioder og fjernundervisning over nettet i andre perioder. Vi ved, at det er muligt at gennemføre både pæda-

den grønlandske skolehistorie gennem de sidste 30 år, at det grønlandske uddannelsessystem har undergået en forandring, som savner sit ligestykke fx i forhold til andre tidligere koloniserede områder eller blandt andre oprindelige befolkningsgrupper i USA, Canada, Australien, New Zealand m.fl.

Når man ser på de uddannelser, der følger efter folkeskolen kan det således konstateres, at hvad Danmark ikke formåede, hverken som kolonimagt eller administrator af det grønlandske uddannelsessystem, formåede det grønlandske Hjemmestyre at ændre på. Der er således gennem de sidste 30 år, hvor Hjemmestyret har bestået, blevet oprettet 3 gymnasier, 2 erhvervsfaglige gymnasier samt erhvervsskoler som Fiskeindustrialskolen i Maniitsoq, Bygge- og Anlægsskolen i Sisimiut, Levnedsmiddelskolen i Narssaq, 2 handelsskoler hhv. i Nuuk og Qaqortoq, et Socialpædagogisk Seminarium i Ilulissat, en Socialrådgiveruddannelse i Nuuk, en journalistuddannelse i Nuuk, en Søfartsskole i Paamiut, en Fisker- og Fangerskole i Uummannaq, og endelig er også Jern- og Metalskolen i Nuuk blevet udbygget. Desuden er der blevet oprettet et universitet, som netop er flyttet ind i nye lokaler, hvor de videregående uddannelser efterhånden bliver samlet – blot for at nævne nogle mere håndgribelige eksempler.

Man siger, at skole og uddannelse skal udvikle hele mennesker. Hvis det skal have mening så skal helheden udspinde af kulturens og naturens mangfoldighed. Derfor skal skole og uddannelse hænge sammen med den kultur og natur, den skal foregå i. Den fleksible skole og uddannelse kan og skal sikre, at der både er en »sommerboplads« og en »vinterboplads« for den opvoksende generation – så livets mangfoldighed med baggrund i den arktiske tilværelse bliver en dannende kraft for et nationalt grønlandsk uddannelsesforløb. Det er rødderne – og så skal læreplanerne og uddannelsesindholdet være vingerne, der bærer børn og unge – og dermed samfundet – ind som en ligeværdig partner i den globaliserede verden. Men læreplanerne skal også have rødder i den erfarede virkelighed. Det hele menneske i en global verden har brug for både »Rødder« og »Vinger«.

undervisningen. Først med reformen i 2002 (Landstingsforordning nr. 8 af 21. maj 2002) fik Grønland en folkeskolelov, som forsøgte at tage udgangspunkt i de grønlandske realiteter og samtidig med at den var udtryk for en vision om en skole på et højt fagligt niveau, der skulle leve op til kravene i en stadig mere og mere globaliseret verden.

Folkeskolereformen havde til intention, at udvikle en skole med rødder i de grønlandske forudsætninger, men den blev, da det kom til stykket, mere tro mod de danske rødder end godt var. Læreplanernes nye faglighed blev videnskabsteoretisk funderet og meget »rationalistisk« i sin udformning. Åndelighed og videnskabelighed blev adskilt på europæisk maner. Og skolens hverdagsliv blev ikke organiseret i samspil med den kultur og natur, det skulle udfoldes i. I stedet for, som intentionen var, at få en kulturbåren fleksibel skole, forblev skolen stadig »flugten fra virkeligheden« – et fremmedlegeme med en skoledag opsplittet i årgangsklasser, timer, fag og enelærere og med en undervisningspraksis, der var en efterligning af dansk skole mere end en lokalt forankret skole.

I hovedsagen trives børn i Grønland godt. Seniorforsker i SFI Else Christensens undersøgelser (2008) viser, at 85 % af pigerne og 75 % af drengene trives godt og at 88 % af de grønlandske familier har middel eller stærke resurser. I medierne og den offentlige debat ikke mindst i Danmark har der været en tendens til at excellere i de negative historier. Det er selvfølgelig heller ikke tilfredsstillende, at der er 15-25 %, som ikke trives godt og 12 % familier med svage resurser. Desuden viser undersøgelsen, at 30 % af børnene har både faglige vanskeligheder i skolen og manglende læring. Heller ikke det er tilfredsstillende, selvom det også her er vigtigt at fastslå, at der altså er 70 % af børnene, som har et godt skoleforløb. Det er fortsat en stor udfordring for det grønlandske samfund at tage fat om nældens rod – alkoholisme og omsorgssvigt – og ikke mindst årsagerne hertil. Skolen er et vigtigt led i denne proces og i udviklingen af det gode liv for alle. De børn der mistrives skal ikke ynkes, men udfordres i skolen. Selvværd og tro på egne evner udspringer af, at du møder voksne, der tror at du er noget og kan noget! Men udfordringerne skal udspringe af barnets nærmeste ud-

ikke, at undervisningen igen skal domineres af tilkaldte danske eller andre udenlandske lærere. I mindre målestok er udefrakommende arbejdskraft i uddannelserne selvfølgelig en god inspirationskilde, men det må aldrig blive en sovepude eller en styrende faktor i lærerkollegiet. Udgangspunktet er således, at skolen skal udvikles ved hjælp af en stor procentdel af uddannede aktører på banen. Mange af disse timelærere mangler ikke at have hjertet med i deres arbejde med børnene. Hvad de mangler er pædagogisk og didaktisk viden og erfaring. Erfaringen er, at det kan der sagtens gøres noget ved, hvis det sker på stedet og i et tæt planlægningsmæssigt samspil med lærerne og timelærerne og med empati og indlevelse i de lokale forhold fra vejledernes/instruktørernes side. Det handler om at være fysisk tilstede i lokalmiljøet og på skolen i perioder af mindst en uges varighed og gerne mere.

Der er naturligvis forskel på, om vi snakker om bygder eller byer. I de store byskoler er lærergruppen fagligt set bredere sammensat og fundamentet for en faglig sparring og udvikling sammen med kolleger tilstede. Det skal man bare lære at benytte sig af, hvis man da ikke allerede gør det, som det er tilfældet adskillige steder. For bygdeskolerne med få lærere hvoraf en del er uddannede er situationen en helt anden. Her mangler ofte nødvendige faglige kompetencer, fordi 2-6 lærere sjældent er i stand til at dække alle læreplanernes faglige krav. Der er behov for at udvikle andre undervisningsmetoder fx ved brug af lærerudveksling og gæstelærere i nogle perioder og fjernundervisning over nettet i andre perioder. Vi ved, at det er muligt at gennemføre både pædagogisk og teknologisk, og vi har oplevet, at bygdeeleverne er vidensbegærlige og parate til at lære, når udfordringerne er spændende nok og sammenhængen med deres forudsætninger er til stede.

At det tager tid at gennemføre både pædagogiske og undervisningsteknologiske reformer, er en kendsgerning, som desværre også kan medføre, at denne erkendelse i sig selv medfører en forhaling af selve udviklingsprocessen, således at reformerne tager længere tid at gennemføre end ønskeligt, fordi usikkerhed og frygt ved de nye muligheder har det med at handlingslamme organisationer og beslutningssystemer. Dog skinner det i øjnene, når man kigger på

glige gymnasier samt erhvervsskoler som Fiskeindustriskolen i Maniitsoq, Bygge- og Anlægsskolen i Sisimiut, Levnedsmiddelskolen i Narssaq, 2 handelsskoler hhv. i Nuuk og Qaqortoq, et Socialpædagogisk Seminarium i Ilulissat, en Socialrådgiveruddannelse i Nuuk, en journalistuddannelse i Nuuk, en Søfartsskole i Paamiut, en Fisker- og Fangerskole i Uummannaq, og endelig er også Jern- og Metalskolen i Nuuk blevet udbygget. Desuden er der blevet oprettet et universitet, som netop er flyttet ind i nye lokaler, hvor de videregående uddannelser efterhånden bliver samlet – blot for at nævne nogle mere håndgribelige eksempler.

Man siger, at skole og uddannelse skal udvikle hele mennesker. Hvis det skal have mening så skal helheden udspinde af kulturens og naturens mangfoldighed. Derfor skal skole og uddannelse hænge sammen med den kultur og natur, den skal foregå i. Den fleksible skole og uddannelse kan og skal sikre, at der både er en »sommerboplads« og en »vinterboplads« for den opvoksende generation – så livets mangfoldighed med baggrund i den arktiske tilværelse bliver en dannende kraft for et nationalt grønlandsk uddannelsesforløb. Det er rødderne – og så skal læreplanerne og uddannelsesindholdet være vingerne, der bærer børn og unge – og dermed samfundet – ind som en ligeværdig partner i den globaliserede verden. Men læreplanerne skal også have rødder i den erfarede virkelighed. Det hele menneske i en global verden har brug for både »Rødder« og »Vinger«.